

Прагматичні чинники нестандартних комунікативних ситуацій в англomовному інституціональному дискурсі

С.Є. Устименко*

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна
*Corresponding author. E-mail: ustymenko_svetlana@ukr.net

Paper received 12.11.15; Accepted for publication 27.11.15.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню нестандартних комунікативних ситуацій в англomовному інституціональному дискурсі з порушенням кореляції «питання-пряма відповідь», а саме відсутність репліки-реакції з прямою відповіддю на квеситивний мовленнєвий акт адресанта. У роботі висвітлюються комунікативно-прагматичні інтенції адресата при уникненні надання прямої відповіді в інституціональному дискурсі. Стаття демонструє важливість належної інтерпретації невербальних засобів комунікації у нестандартних комунікативних ситуаціях.

Ключові слова: адресат, інституціональний дискурс, квеситивний мовленнєвий акт, невербальні засоби, прагматичний чинник, пряма відповідь

Вступ. Дослідження мовних одиниць з урахуванням антропоорієнтованого підходу як домінуючого набуває все більшої актуальності у сучасній лінгвістиці. Антропоцентризм, як методологічне підґрунтя лінгвістики кінця XX та початку XXI століть, зумовлює необхідність всебічного аналізу людського фактору у мовленні. Сучасна мовознавча наука характеризується інтенсивним вивченням процесів мовленнєвого спілкування в різних сферах людської діяльності, зокрема і професійній. Наукові розвідки щодо встановлення закономірностей організації дискурсивних практик, за допомогою яких люди реалізують повсякденні завдання, що полягають в їхньому функціонуванні як частини інституціоналізованих структур [32; 33; 36; 39; 41], здійснюються у межах комунікативної лінгвістики, прагматичної лінгвістики, теорії дискурсу. При цьому в центрі уваги науковців перебувають різні типи інституційного дискурсу (політичний, науковий, релігійний, юридичний, медичний, педагогічний та ін.), що є спілкуванням у межах певних статусно-рольових відносин [5; 6; 8; 11; 12; 18; 19; 20; 25; 27; 43; 44].

Короткий огляд публікацій за темою. Однією з центральних проблем сучасної лінгвістики стає проблема мовної особистості та її ролі в комунікації. Значний внесок у дослідження поняття мовної особистості зробили В.В. Красних, Н.Д. Арутюнова, Ю.Н. Караулов, И.А. Андрущенко, розробивши типологію мовних особистостей та дослідивши особливості їхніх концептуальних та мовних картин [1; 2; 14; 15]. Було встановлено вплив різних концептосфер мовців на специфіку їх вербальної поведінки та хід комунікації в цілому. Проблема протікання комунікативного акту досліджується останнім часом досить плідно, вивчаються умови, що зумовлюють ефективність комунікативного акту, розглядаються фактори, що впливають на його порушення [3; 9; 21; 23; 44].

Сучасні лінгвістичні дослідження у галузі дискурсивного аналізу переважно спрямовані на вивчення ролі адресанта в комунікації, а саме його комунікативно-прагматичні інтенції [10; 35; 40], респонсивні стратегії і тактики мовленнєвої інтеракції з адресатом у різних типах дискурсу, у той час як специфіка реплік-реакцій адресата ще потребує системного аналізу.

Діалогічний дискурс є особливим напрямом розумово-мовленнєвої діяльності людей, суб'єктів пізнання та спілкування у формі «запитання-відповідь», яка спря-

мована на здобуття точнішого, повнішого знання про об'єктивний світ і пошук нової інформації [33; 37; 42]. Запитання як діяльність стає «спеціалізованою» [30] та асоціюється з набором інтеракційних характеристик та інституціональних цілей [33, с. 279]. При взаємодії комунікантів, що спрямована на розв'язання конкретного завдання в межах виробничого процесу [17], запитання відіграють важливу роль, адже відбувається обмін діяльністю, інформацією та досвідом, що передбачає досягнення певного результату або реалізацію певної комунікативної інтенції [16].

З метою забезпечення прагматичної зв'язності діалогічного спілкування необхідним вважається дотримання природних законів сполучуваності мовленнєвих актів, коли за запитанням повинна слідувати відповідь, тобто репліки повинні узгоджуватися за іллокутивною функцією [22, с.307-308]. Інтенція адресанта у разі реалізації мовленнєвого акту квеситивного типу складається з іллокутивної цілі запитати адресата про деякий стан речей, відносно якого адресант відчуває когнітивний дефіцит, і перлокутивної цілі змусити адресата відповісти, що скасовує цей когнітивний дефіцит [4, с.220]. Однак, з деяких причин адресат порушує логічний для діалогічного мовлення змістовний та конструктивний зв'язок реплік та надає непрямую відповідь на запитання, таким чином зумовлюючи виникнення нестандартних комунікативних ситуацій.

Актуальність дослідження визначається спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на вивчення мовної особистості адресата як суб'єкта певного типу дискурсу, його компетенції в конкретній комунікативній ситуації, та виявленням специфіки впливу статусно-рольових характеристик комунікантів на процес міжособистісної інтеракції.

Об'єктом дослідження виступають нестандартні комунікативні ситуації англomовного інституціонального дискурсу, тобто адресантно-адресатна взаємодія з порушенням кореляції «питання-пряма відповідь», а саме відсутність репліки-реакції з вичерпною прямою відповіддю на запит адресанта. Предмет дослідження становлять прагматичні чинники виникнення нестандартних комунікативних ситуацій в англomовному інституціональному дискурсі.

Мета. Метою цієї статті є виявлення причин зміни комунікативно-прагматичної спрямованості діалогу адресатом та аналізі його непрямих респонсивних

реплік в англomовному інституціональному дискурсі.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження слугували фрагменти мікродіалогів представників певних інституціональних середовищ в різних комунікативних ситуаціях фахового спілкування, виокремлених методом суцільної збірки із текстів сучасної англomовної художньої літератури, записів президентських дебатів у США в 2012 році та кіноскриптів англomовних фільмів.

Дослідження здійснювалось із використанням методів теоретичного узагальнення та зіставного аналізу. Серед спеціальних лінгвістичних методів було використано метод дискурс-аналізу – для вивчення закономірностей нестандартних комунікативних ситуацій в англomовному інституціональному дискурсі у межах діалогічної єдності «питання-відповідь» та метод інтент-аналізу – для виявлення комунікативних інтенцій адресата при уникненні надання прямої відповіді на запитання, адже мовленнєва поведінка особистості в соціумі є завжди інтенціонально спрямованою. Для досягнення мети дослідження було використано контекстуально-інтерпретаційний метод при аналізі респонсивних реплік адресата у різних типах інституціонального дискурсу.

Результати та їх обговорення. У результаті опосередкованої мовою соціалізації індивід пізнає, поперше, основи доречної комунікативної поведінки, його правила і норми для специфічних ситуативних контекстів спілкування, по-друге, освоює необхідні способи діяльності, що забезпечують досягнення поставлених цілей і задоволення своїх потреб, і, по-третє, засвоює вербальні комунікативні стилі, що дозволяють виявляти себе компетентним комунікантом у межах різних типів інституціонального дискурсу, реалізуючи при цьому свої інтенції [34].

Для визначення типу інституціонального спілкування необхідно враховувати статусно-рольові характеристики учасників спілкування, мету спілкування, прототипне місце спілкування. Інституціональний дискурс є спеціалізованим клішованим різновидом спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, але повинні спілкуватися відповідно до норм цього соціуму [13, с.195].

Різні типи інституційного дискурсу продукуються та функціонують відповідно до певних соціально-інституційних вимог у вигляді комунікативної діяльності індивідів, які реалізують при цьому свої статусно-рольові можливості. У різних типах інституціонального дискурсу інтенціональна неузгодженість реплік комунікантів за іллокутивною функцією і тим самим виникнення нестандартних комунікативних ситуацій пояснюється інтенцією мовця підтримувати розмову у кооперативному руслі, адже конфронтативно спрямоване спілкування позбавляє інституціональний дискурс ознак статусно-орієнтованого.

У межах політичного дискурсу як типу інституціонального дискурсу усвідомлення важливої ролі мови сформувалося у лінгвістичні проблеми вивчення мови як інструменту соціальної влади, використання мови з метою впливу на свідомість широких мас, ролі мови у створенні іміджу політика, індивідуального стилю політика як мовної особистості. Уникнення прямої відповіді адресата на питання мовця у політичному

комунікативному просторі пояснюється метою створення позитивної оціночної перспективи для висвітлення власної діяльності:

(1)Mr. Schieffer: What if– what if the prime minister of Israel called you on the phone and said: Ourbombers are on the way. We're going to bomb Iran. What do you say?

Mr. Romney: Bob, let's not go into hypotheticals of that nature. Our relationship with Israel, my relationship with the prime minister of Israel is such that we would not get a call saying our bombers are on the way or their fighters are on the way. This is the kind of thing that would have been discussed and thoroughly evaluated well before that kind of action [49].

У цьому прикладі адресат (Містер Ромні, кандидат на пост президента США) вербалізує відмовувід прямої відповіді на провокаційне питання журналіста протягом президентських дебатів. Респонсивна репліка адресата орієнтована на створення позитивного образу політика в очах суспільства. Адресат аргументує свою відмову від прямої відповіді тим фактом, що моделювання такої ситуації у майбутньому не є доречним, так як відносини між США та Ізраїлем та особисті стосунки між адресатом та адресантом є такими, що не дозволяють цій ситуації трапитися.

Комунікативні ситуації медичного дискурсу, зумовлені соціальними ролями *лікар – пацієнт*, визначають таку загальну прагматичну мету лікаря-адресанта, як допомога пацієнтові на всіх етапах комунікативної взаємодії. У медичному дискурсі етикетна поведінка детермінована фаховою комунікативною настановою лікаря: створити емоційно позитивну атмосферу довіри і взаєморозуміння. У контексті медичного спілкування нестандартні комунікативні ситуації розглядаються як такі, що орієнтовані на те, щоб відволікти пацієнта від тривожних думок через його хворобу, переживань, відчуття страху, зняти нервову напругу:

(2)Dan: What'll happen to me?

Chase: MS is an incredibly variable disease, if it is MS, and we're not 100% sure.

Dan: What do you think is gonna happen?

[Pause]

Chase: There are some medications to manage the symptoms, but as the disease progresses the problems will become more severe: bowel and bladder dysfunction, loss of cognitive function, pain [47].

В основі поведінки лікаря лежить мета – заспокоїти пацієнта та послабити критичність при сприйнятті інформації щодо симптомів хвороби. Лікар вербалізує заспокоєння пацієнта за допомогою умовного речення «*if it is MS*», мовленнєвого акту констативу «*we're not 100% sure*», що змушує пацієнта сприймає таку інформацію як апріорну даність, бо вона надходить від авторитетної особи. Пауза у комунікативній поведінці мовця є важливою складовою силентіального ефекту на просодичному рівні [29]. На повторне питання «*What do you think is gonna happen*»? адресат надав відповідь через незначний часовий інтервал *[Pause]*, що сигналізує про перебування мовця у когнітивному епістемічному стані сумніву при відповіді на питання та підтверджує хезитативну невербальну семантику елементу паузації.

Дискурс досудового слідства становить різновид юридичного дискурсу та є яскравим прикладом статус-

но орієнтованого спілкування, в якому ролі чітко розподілені і за кожним учасником закріплені функції, визначені нормами інституту правосуддя. Досудове слідство завжди передбачає допит, що спрямований на з'ясування обставин справи, злочину. Особливістю таких мовленнєвих взаємодій є пріоритетна комунікативна позиція слідчого, за яким соціально закріплені вищий статус. Слідчий визначає тему розмови й типи питань, але водночас він несе відповідальність за перебіг і кінцевий результат допиту. Допитуваного зобов'язують надавати інформацію, що стосується справи. Спілкування є вимушеним [26, с.60] і регламентується за формою та змістом. Саме в інтеррогативному діалозі, що становить ланцюг ініціативно-реактивних мовленнєвих дій комунікантів протягом допиту, респонсивні репліки адресата найчастіше порушують прагматичну кореляцію «квеситив-пряма відповідь». Метою адресанта у цьому типі дискурсу є розкриття злочину. У той же час мета підозрюваного – доведення своєї непричетності, незалежно від реального положення справ, що спричиняє приховання інформації або введення адресанта в оману:

(3) *“And you saw or heard nothing suspicious during the night?”*

“You asked that when we were together in the library. If I'd seen or heard anything suspicious, I'd have come forward before now.”

It was Piers who asked the question this time: “And you haven't set foot in the church during this visit, either for a service or at any other time?”

“How many times have I got to keep telling you? The answer is no. No. No.”

Dalglish looked up and met Stannard's eyes. “Then how do you explain the fact that your fresh fingerprints are on the wall next to the Doom and on the seat of the second box pew? The dust under the pew has been disturbed. It is highly likely the forensic scientists will find some traces of it on your jacket. Is that where you were hiding when the Archdeacon came into the church?”

And now Piers saw real terror. As always, it unnerved him. He felt no triumph, only shame. It was one thing to put a suspect at a disadvantage, another to witness this transformation of a man into a terrified animal. Stannard seemed physically to shrink, a thin undernourished child in a chair too large for him. [48, c.257].

У наведеному прикладі мовленнєва взаємодія відбувається між адресантом (слідчий Пірс) та адресатом (доктор Стенард), якого підозрюють у вбивстві архідиякона. Саме тому підозрюваний не зацікавлений у розкритті злочину і не йде на співпрацю зі слідчим. Він не надає прямої відповіді на запитання адресанта, а апелює до того факту, що він вже надавав цю інформацію напередодні *“You asked that when we were together in the library. If I'd seen or heard anything suspicious, I'd have come forward before now”*. Далі адресат вступає у конфронтацію зі співрозмовником: обурення та роздратування вербалізується за допомогою експресивного мовленнєвого акту у формі риторичного запитання *“How many times have I got to keep telling you?”* та власне заперечної відповіді *“The answer is no. No. No. No.”*, яку він повторює чотири рази. Така поведінка сигналізує про неадекватний емоційний стан адресата та хвилювання. До розмови приєднується

інший слідчий (Далгліш), який наводить докази причетності адресата до вбивства архідиякона: *«your fresh fingerprints are on the wall next to the Doom and on the seat of the second box pew»*. Реплікою-реакцією на звинувачення та викриття брехні виступає невербальний кінесичний рух – *«seemed physically to shrink»*, що сигналізує про стан дискомфорту комуніканта. Кінесичні комунікативні компоненти здатні функціонувати автономно, створюючи парамовленнєвий акт, який в повному обсязі передає необхідну для сприйняття адресатом (чи адресантом) інформацію [24, с.86]. Таким чином, можна дійти висновку, що адресат підтвердив свою провину та передав необхідну інформацію за допомогою невербальної реакції на репліку-стимул.

У діловому дискурсі нестандартні комунікативні ситуації виникають у випадках, коли адресат бере за мету змінити конфліктну тему задля успішності спілкування та «переведення його в кооперативну площину» [24, с. 216]:

(4) *Lester: (angry) I've been writing for this magazine for fourteen years, Brad. You've been here how long, a whole month?*

Brad: (frank) I'm one of the good guys, Les. I'm trying to level with you. This is your one chance to save your job. [45].

Для досягнення основної функціонально-прагматичної мети, а саме – попередити розвиток конфліктної ситуації та підтримання позитивного сприйняття власної особистості, адресат (Бред, начальник) у своїй респонсивній репліці демонструє готовність до подальшої співпраці з адресантом (Лестером, підлеглим), реалізуючи свій комунікативний намір низкою мовленнєвих актів констативів *«I'm one of the good guys»*, *«I'm trying to level with you»*, *«This is your one chance to save your job»*. Відомо, що найпоширенішим є взаємозв'язок вербального і просодичного компонентів комунікації, який допомагає визначити інтенціональну спрямованість семантично ідентичних висловлювань завдяки інтонаційному оформленню [24, с.177]. Репліка-реакція адресата супроводжується позитивно забарвленою інтонацією (*«frank»*) на негативно забарвлену репліку-стимул (*«angry»*). Таким чином, не дивлячись на конфліктне спрямування діалогу та свій вищий соціальний статус, адресат направляє спілкування у кооперативне русло, підсилюючи ілюктивну силу висловлювання просодичним компонентом.

У межах юридичного дискурсу нестандартні відповіді адресата можуть породжуватися через стереотипні уявлення про представників цього типу інституціонального дискурсу:

(5) *“Can we talk about the money?”*

“Why do you lawyers always want to talk about the money?”

“For a very good reason, Miss Birdie. If you're not careful, the government will get a big chunk of your estate. Certain things can be done with the money now, some careful estate planning, and a lot of the taxes can be avoided.”

This frustrates her. “All that legal gobbledygook.”

“That's what I'm here for, Miss Birdie” [46].

Адресат не інформує співрозмовника про готовність обговорювати питання щодо оплати. Реакцією адресата є риторична репліка-реакції, комунікативно-

прагматичний аспект якої полягає у її спрямованості на вербалізацію стереотипних уявлень про мовну особистість юриста. Однак, подальший перебіг діалогу свідчить про наявність у адресанта дипломатичного етикету, завдяки якому він надає ґрунтовне пояснення та спростовує стереотипне судження адресанта.

Висновки. Прагматичні чинники нестандартних комунікативних ситуацій, в яких незапланований перлокутивний ефект виникає у результаті уникнення адресатом прямої відповіді на квеситивний мовленнєвий акт адресанта, залежать від певних комунікативно-прагматичних інтенцій учасників інституціонального дискурсу та скеровані спрямованістю адресата на кооперативний або конфліктний перебіг діалогу. На основі проаналізованого матеріалу можна зробити

висновок, що ефективності процесу спілкування сприяють не тільки вербалізовані респонсивні репліки, а також уміння мовця коректно інтерпретувати невербальні засоби комунікації, що впливає на ступінь дискурсивної компетенції, яка є здатністю мовної особистості будувати і сприймати дискурси різних типів відповідно до комунікативного наміру в межах конкретної ситуації спілкування з урахуванням комунікативно-прагматичної специфіки їх організації.

Перспективність дослідження становлять механізми взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації в нестандартних комунікативних ситуаціях інституціонального дискурсу у порівнянні з побутовим дискурсом, що зумовлено їхнім поліфункціональним характером.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко І.А. Методика фонетического исследования: определение типа акцентуации политической личности / И.А. Андрущенко. – Science and Education a New Dimension. Philology, III (11), Issue: 56, 2015. – С. 38-40.
- Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – 341 с.
- Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики / Ф.С. Бацевич. – [2-ге вид. доп.]. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2009. – 376 с.
- Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : [монографія] / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
- Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации: монография / А.Д. Белова. – К. : Логос, 2003. – 304 с.
- Габідулліна А.Р. Навчально-педагогічний дискурс: категоріальна структура та жанрова своєрідність (на прикл. шкільного предмета «Російська мова») : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.02 / А.Р. Габідулліна. – К., 2010. – 40 с.
- Городецкий Б.Ю. Кобозева И.М., Сабурова И.П. К типологии коммуникативных неудач // Диалогическое взаимодействие и представление знаний. – Новосибирск : АН СССР Сибирское отделение ВЦ, 1985. – С. 64-78.
- Дерік І.М. Типологічні особливості дискурсу Інтернет-повідомлень ділової тематики / І.М. Дерік. – Science and Education a New Dimension. Philology, III(12), Issue: 60, 2015. – С.31-34.
- Земская Е.А. К построению типологии коммуникативных неудач // Русский язык в его функционировании. Коммуникативно-прагматический аспект / Е.А. Земская. – М.: Наука, 1993. – С. 30-59.
- Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Изд. 5-е. / О.С. Иссерс. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.
- Ільченко О.М. Етикетизація англо-американського наукового дискурсу: автореф. дис. ... докт. філол. наук: спец. 10.02.01 / О.М. Ільченко. – К., 2002. – 37 с.
- Карасик В.И. О типах дискурса/ В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5-20.
- Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
- Караулов Ю.Н. Русская языковая личность и задачи её изучения // Язык и личность / Ю.Н. Караулов. – М., 1989. – С.3-8.
- Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации: курс лекций / В.В. Красных. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2001. – 270 с.
- Кузин Ф.А. Культура делового общения / Ф.А. Кузин. – М., 1997. – 243 с.
- Куницына В.Н. Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казарина, В.М. Погольша. – СПб: Питер, 2003. – 544 с.
- Левенкова Е.Р. Конвергентные и дивергентные тенденции в политическом дискурсе Великобритании и США : автореф. дис. ... докт. фил. наук: 10.02.04 / Е.Л. Левенкова. – Саратов, 2011. – 41 с.
- Литвиненко Н.П. Сучасний український медичний дискурс: автореф. дис. ... докт. філол. наук: спец. 10.02.01 / Н.П. Литвиненко. – К., 2010. – 37 с.
- Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
- Минина С.В. Аномальные коммуникативные ситуации, обусловленные нарушением принципа кооперации (в сфере вопросно-ответного дискурса): автореф. дис. ... канд. фил. наук: 10.02.19 / С.В. Минина. – Орёл, 2006. – 13 с.
- Падучева Е.В. Прагматические аспекты связности диалога / Е.В. Падучева // Известия Академии наук СССР. – Сер. Литература и язык. – 1982. – № 4. – Т. 40. – С. 305-313.
- Славова Л.Л. Типологія комунікативних невдач (на матеріалі сучасного англійського мовлення): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Л.Л. Славова. – К., 2000. – 18 с.
- Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі: монографія / Л.В. Солощук. – Харків: Константа, 2006. – 300 с.
- Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М.: Гнозис, 2004. – 326 с.
- Яшенкова О.В. Основы теории мовної комунікації : [навч. посібник] / О.В. Яшенкова. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.
- Arminen, I. Institutional Interaction: Studies of Talk at Work / I. Arminen. – UK: Ashgate Publishing, 2005. – 269 p.
- Athanasiadou, A. The Discourse Function of Questions / A. Athanasiadou. – Pragmatics (Quarterly Publication of the International Pragmatics Association: IprA). – Vol.1. –No.1. – 1991. – P. 107-122.
- Boomer D.S. Hesitation Pauses and Juncture Pauses in Speech / D. S. Boomer, A. T. Dittman // Language and speech. – 1962. – Vol.5. – P. 215-220.
- Drew, P., Heritage, J. Talk at Work: Interaction in Institutional Settings / P. Drew, J. Heritage. – New York: Cambridge University Press, 1992. – 580 p.
- Dunmire, P.L. Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language. Language and Linguistics Compass. – V.6. – 2012. – P. 735-751.
- Freed, A.F. Institutional Discourse. The International Encyclopedia of Language and Social Interaction / A.F. Freed. – 2015. – P. 1-18.
- Freed, A.F., Ehrlich, S. Why Do You Ask?: The Function of Questions in Institutional Discourse / A.F. Freed, S. Ehrlich. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – 376 p.

34. Gudykunst, William B. Culture and Interpersonal Communication / William B. Gudykunst, Stella Ting-Toomey, Elizabeth Chua. – Newbury Park, Calif.: Sage Publications, 1988. – 278 p.
35. Haugh, M., Jaszczolt, K. Speaker Intentions and Intentionality / M. Haugh, K. Jaszczolt // The Cambridge Handbook of Pragmatics. – United Kingdom: Cambridge University Press, 2012. – P. 87–112.
36. Heritage, J., Clayman, S. Talk in Action: Interactions, Identities, and Institutions / J. Heritage, S. Clayman. – John Wiley & Sons, 2011. – 320 p.
37. Krifka, M. For a Structured Meaning Account of Questions and Answers / M. Krifka. – Akademie Verlag, Berlin, 2001. – P. 287-319.
38. Mayr, A. Language and Power: An Introduction to Institutional Discourse / A. Mayr. – A&C Black, 2008. – 204 p.
39. Mumby, D.K. Organizational Discourse / D.K. Mumby, R.P. Clair // Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. – London: Sage Publications Ltd, 2000. – Vol. 2. – P. 181-205.
40. Ruhi, S. Intentionality, Communicative Intentions and the Implication of Politeness / S. Ruhi. – Intercultural Pragmatics. – V.5. – 2008. – P.287–314.
41. Thornborrow, J. Power Talk: Language and Interaction in Institutional Discourse / J. Thornborrow. – Routledge, 2014. – 160 p.
42. Tichy, P. Questions, Answers, and Logic / P. Tichy. – American Philosophical Quarterly, 15. – University of Illinois Press, 1978. – P. 275-284.
43. Van Dijk, T.A. What is Political Discourse Analysis? / T. A. Van Dijk // Political Linguistics. – Amsterdam, 1998. – P. 11-52.
44. Wodak, R. Disorders of Discourse / R. Wodak. – London: Addison Wesley Publishing Company, 1996. – 216 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

45. American Beauty / URL: http://www.dailyscript.com/scripts/AmericanBeauty_final.html
46. Grisham, J. The Rainmaker / J. Grisham. – United States : Doubleday, 1995. – 434 p.
47. House M.D. / URL: <http://clinic-duty.livejournal.com/620.html>
48. James, P.D. Death in Holy Orders / P.D. James. – New York : Alfred A. Knopf, 2001. – 433 p.
49. Transcript of the Third Presidential Debate / URL: http://www.nytimes.com/2012/10/22/us/politics/transcript-of-the-third-presidential-debate-in-boca-raton-fla.html?pagewanted=all&_r=0

REFERENCES

1. Andrushchenko, I.A. Phonetic Research Methodology: Identification of Political Personality's Accentuation Type / I.A. Andrushchenko. – Science and Education and New Dimension. Philology, III (11), Issue: 56, 2015. – P. 38-40.
2. Arutjunova, N.D. Types of linguistic values: Estimation. Event. Fact / N.D. Arutjunova. –M.: Nauka, 1988. – 341 p.
3. Batsyevych, F.S. Basics of Communicative Linguistics / F.S. Batsyevych. – 2nd ed. – K. : Vydavnychiy tsentr "Akademiya", 2009. – 376 p.
4. Bezugla, L.R. Verbalization of Implicit Senses in the German Dialogical Discourse: monograph / L. R. Bezugla. – Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2007. – 332 p.
5. Belova, A.D. Linguistic Aspects of Argumentation: monograph / A.D. Belova. – K.: Logos, 2003. – 304 p.
6. Gabidullina, A.R. Educational-Pedagogical Discourse: Category Structure and Genre Originality (on the example of school object «The Russian Language»); abstract of diss. ... for Dr. of Philol. Sciences: 10.02.02 / A.R. Gabidullina. –K., 2010. – 40 p.
7. Gorodetskiy, B.Yu. To the Typology of Communicative Failures / B.Yu. Gorodetskiy, I.M. Kobozeva, I.P. Saburova // Dialogical Interaction and Representation of Knowledge. –Novosibirsk: AN SSSR Sibirskoe otdelenie VTs, 1985. – P. 64-78.
8. Derik, I.M. The Typological Peculiarities of the Internet Business Messages Discourse / I.M. Derik. – Science and Education a New Dimension. Philology, III(12), Issue: 60, 2015. – C.31-34.
9. Zemskaya, E.A. To the Construction of Communicative Failures Typology // The Russian Language in its Functioning. Communicative and Pragmatic Aspect / E.A. Zemskaya. – M.: Nauka, 1993. – P. 30-59.
10. Issers, O.S. The Communicative Strategists and Tactics of Russian Speech. Izd. 5th / O.S. Issers. – M.: Publishing House LKI, 2008. – 288 p.
11. Ilchenko, O.M. Etiquettization of English-American Scientific Discourse: abstract of diss. ... for Dr. of Philol. Sciences: 10.02.02 / O.M. Ilchenko. – K., 2002. – 37 p.
12. Karasik, V.I. About the Types of Discourse / V. I. Karasik // Linguistic personality: Institutional and Personal Discourse: sb. nauch. tr. – Volgograd: Petemena, 2000. – P. 5-20.
13. Karasik, V.I. Language Circle: Personality, Concepts, Discourse / V.I. Karasik. – Volgograd: Peremena. – 2002. – 477 p.
14. Karaulov, Yu. N. Russian Linguistic Personality and Tasks of his Study // Language and Personality / Yu. N. Karaulov. – M., 1989. – P.3-8.
15. Krasnykh, V.V. The Bases of Psycholinguistics and the Theory of Communication: the Course of Lectures / V.V. Krasnykh. –M.: ITDGK "Gnozis", 2001. – 270 p.
16. Kuzin, F.A. The Culture of Business Intercourse / F.A. Kuzin. – M., 1997. – 243 p.
17. Kunitsyna, V.N. Interpersonal Intercourse / V.N. Kunitsyna, N.V. Kazarina, V.M. Pogol'sha. – StP: Piter, 2003. – 544 p.
18. Levenkova, E.R. Convergent and Divergent Tendencies in Political Discourse of Great Britain and the USA: abstract of diss. ... for Dr. of Philol. Sciences: 10.02.04 / E.L. Levenkova. –Saratov, 2011. – 41 p.
19. Litvinenko, N.P. Contemporary Ukrainian Medical Discourse: abstract of diss. ... for Dr. of Philol. Sciences: 10.02.01 / N.P. Litvinenko. – K., 2010. – 37 p.
20. Makarov, M.L. The Bases of Discourse Theory / M.L. Makarov. – M.: ITDGK "Gnozis", 2003. – 280 p.
21. Minina, S.V. Anomalous Communicative Situations, Caused by the Violation of the Principle of Cooperation (in the Field of Question-Answer Discourse): abstract of diss. ... for PhD. Candidate of Philol. Sciences: 10.02.19 / S.V. Minina. – Oryol, 2006. – 13 p.
22. Paducheva, E.V. Pragmatic Aspects of Dialogue Coherence / E.V. Paducheva // Izvestiya Akademii Nauk SSSR. – Ser. Literatura and Yazyk. – 1982. – № 4. – V.40. – P. 305- 313.
23. Slavova, L.L. The Typology of Communicative Failures (on the Material of Contemporary Communication in English): abstract of diss. ... for PhD. Candidate of Philol. Sciences: 10.02.04 / L.L. Slavova. – K., 2000. – 18 p.
24. Soloshchuk, L.V. Verbal and Non-verbal Communication Components in the English Discourse: monograph / L.V. Soloshchuk. – Kharkov: Konstanta, 2006. – 300 s.
25. Sheygal, E. I. Semiotics of Political Discourse / E.I. Sheygal. – M.: Gnozis, 2004. – 326 p.
26. Yashenkova, O. V. The Bases of the Theory of Linguistic Communication: educational manual / O.V. Yashenkova. – K.: VTs "Akademiya", 2010. – 312 p.
27. Arminen, I. Institutional Interaction: Studies of Talk at Work / I. Arminen. – UK: Ashgate Publishing, 2005. – 269 p.
28. Athanasiadou, A. The Discourse Function of Questions / A. Athanasiadou. – Pragmatics (Quarterly Publication of the International Pragmatics Association: IprA). – Vol.1. –No.1. – 1991. – P. 107-122.

29. Boomer D.S. Hesitation Pauses and Juncture Pauses in Speech / D. S. Boomer, A. T. Dittman // Language and speech. – 1962. – Vol.5. – P. 215-220.
30. Drew, P., Heritage, J. Talk at Work: Interaction in Institutional Settings / P. Drew, J. Heritage. – New York: Cambridge University Press, 1992. – 580 p.
31. Dunmire, P.L. Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language. Language and Linguistics Compass. – V.6. – 2012. – P. 735-751.
32. Freed, A.F. Institutional Discourse. The International Encyclopedia of Language and Social Interaction / A.F. Freed. – 2015. – P. 1-18.
33. Freed, A.F., Ehrlich, S. Why Do You Ask?: The Function of Questions in Institutional Discourse / A.F. Freed, S. Ehrlich. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – 376 p.
34. Gudykunst, William B. Culture and Interpersonal Communication/ William B. Gudykunst, Stella Ting-Toomey, Elizabeth Chua. – Newbury Park, Calif.: Sage Publications, 1988. – 278 p.
35. Haugh, M., Jaszczolt, K. Speaker Intentions and Intentionality / M. Haugh, K. Jaszczolt // The Cambridge Handbook of Pragmatics. – United Kingdom: Cambridge University Press, 2012. – P. 87–112.
36. Heritage, J., Clayman, S. Talk in Action: Interactions, Identities, and Institutions / J. Heritage, S. Clayman. – John Wiley & Sons, 2011. – 320 p.
37. Krifka, M. For a Structured Meaning Account of Questions and Answers / M. Krifka. – Akademie Verlag, Berlin, 2001. – P. 287-319.
38. Mayr, A. Language and Power: An Introduction to Institutional Discourse / A. Mayr. – A&C Black, 2008. – 204 p.
39. Mumby, D.K. Organizational Discourse / D.K. Mumby, R.P. Clair // Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. – London: Sage Publications Ltd, 2000. – Vol. 2. – P. 181-205.
40. Ruhi, S. Intentionality, Communicative Intentions and the Implication of Politeness / S. Ruhi. – Intercultural Pragmatics. – V.5. – 2008. – P.287–314.
41. Thornborrow, J. Power Talk: Language and Interaction in Institutional Discourse / J. Thornborrow. – Routledge, 2014. – 160 p.
42. Tichy, P. Questions, Answers, and Logic / P. Tichy. – American Philosophical Quarterly, 15. – University of Illinois Press, 1978. – P. 275-284.
43. Van Dijk, T.A. What is Political Discourse Analysis? / T. A. Van Dijk // Political Linguistics. – Amsterdam, 1998. – P. 11-52.
44. Wodak, R. Disorders of Discourse / R. Wodak. – London: Addison Wesley Publishing Company, 1996. – 216 p.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

45. American Beauty / URL: http://www.dailyscript.com/scripts/AmericanBeauty_final.html
46. Grisham, J. The Rainmaker / J. Grisham. – United States : Doubleday, 1995. – 434 p.
47. House M.D. / URL: <http://clinic-duty.livejournal.com/620.html>
48. James, P.D. Death in Holy Orders / P.D. James. – New York : Alfred A. Knopf, 2001. – 433 p.
49. Transcript of the Third Presidential Debate / URL: <http://www.nytimes.com/2012/10/22/us/politics/transcript-of-the-third-presidential-debate-in-boca-raton-fla.html?pagewanted=all&r=0>

Pragmatic Factors of Non-standard Communicative Situations in the English Institutional Discourse

S. Y. Ustyenko

Abstract. The article deals with the study of non-standard communicative situations in the English institutional discourse with the violation of the “question-direct answer” correlation that is the absence of the reactive utterance with a direct answer to a quesitive speech act. The paper investigates the addressee’s communicative and pragmatic intentions while avoiding a direct answer in the institutional discourse. The article demonstrates the importance of proper non-verbal means of communication interpretation in non-standard communicative situations.

Keywords: *addressee, direct answer, institutional discourse, non-verbal means of communication, pragmatic factor, quesitive*